Cuvîntul traducătorului

Federico Garlanda[1] s-a născut pe data de 17 aprilie 1857, în Mezzana Mortigliengo din provincia italiană Biella, într-o familie stabilită în Strona. A urmat şcoala primară în satul natal şi gimnaziul în Biella. A început să studieze medicina la Universitatea din Torino, dar a abandonat după primul an, înscriindu-se apoi la Facultatea de Litere şi Filosofie. Aici, i-au suscitat interesul tezele expuse de Giovanni Flechia (indolog şi orientalist) şi Domenico Pezzi (profesor de limbi clasice şi neolatine) pe parcursul prelegerilor universitare, iar preocupările sale filologice de mai tîrziu aveau să reflecte ceva din teoriile mentorilor. A emigrat în Anglia şi Statele Unite ale Americii (după scurte şederi în Franţa, Belgia, Germania, Ungaria, Suedia şi Olanda), unde a studiat limba engleză. S-a întors în ţara natală şi s-a stabilit în capitală, unde a activat ca politician şi a predat cursuri de limba şi literatura engleză la Universitatea La Sapienza. A decedat pe 13 martie 1913 în Roma, Italia.

A lucrat la mai multe publicaţii, în calitate fie de director, fie de editor: „Serate torinesi", „Italia, a monthly magazine", „Minerva", „Giornale dei consiglieri municipali e sindaci", „Il Giudice conciliatore, settimanale". A fost proprietar al revistei „La Legge". A înfiinţat

[1] Vezi date biografice despre autor şi în Vercellone, Guido Gregorio Fagioli, *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. 52, Roma, Istituto dell'Enciclopedia Italiana, 1999.

BDD-B846-01 © 1886; 2019 (trad.) Lovell; Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

chiar şi o societate editorială, prin intermediul căreia Garlanda şi-a publicat lucrările.

A început să publice foarte devreme, încă din perioada studenției, iar în lucrările semnate atunci aborda subiecte de poetică și lingvistică comparată. Mutat în mijlocul lumii anglo-saxone, Garlanda și-a ascuțit simțul critic, îndreptîndu-și interesul şi spre un domeniu mai pragmatic; astfel, alături de studii de lingvistică, el a publicat și cîteva lucrări de analiză a situației politice, economice şi sociale în care se aflau atunci Italia şi Statele Unite, arătînd şi ce anume a determinat evoluțiile lor atît de diferite. Reîntors în țară, a continuat să scrie pe temele generale cu care își obișnuise deja cititorii; are două creații literare scrise în aceeaşi perioadă, pe care însă nu le-a dat spre tipărire (ele nu au fost publicate decît după moartea autorului lor).

Lucrările semnate de Garlanda sînt orientate în următoarele direcții:

1. Politică:
   a. *Eletto ed elettori negli Stati Uniti d'America: note storiche* (Torino, 1885);
   b. *La nuova democrazia americana. Studi e applicazioni.* (Roma, 1891) (Observații făcute pe marginea aceluiași subiect fuseseră publicate anterior în New York, într-o carte intitulată *Greater America. Hits and hints* (New York, 1887). Aceasta însă nu purta semnătura autorului, pe carte fiind notat doar: *by a foreign resident.*);
   c. *Del socialismo* (Roma, 1897);

BDD-B846-01 © 1886; 2019 (trad.) Lovell; Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

d. *La Terza Italia. Lettere di uno Yankee, tradotte ed annotate* (Roma, 1903) – cu varianta în engleză *The New Italy. A Discussion of its Present Political and Social Conditions* (New York, Londra, 1910).

2. Didactică:
   a. *Di una grave lacuna nel nostro insegnamento superiore, appunti* (Roma, 1894);
   b. *Le lingue e le letterature moderne nel nostro insegnamento superiore, discorso per l'inaugurazione dell'anno accademico 1908-09* (Roma, 1909).

3. Literatură (teorie literară, poetică, critică literară, creație literară):
   a. *La Batracomiomachia. Studio e versione metrica* (Torino, 1881);
   b. *Brevi nozioni di metrica italiana* (Torino, 1882);
   c. *Guglielmo Shakespeare: il poeta e l'uomo* (Roma, 1900);
   d. *Studi Shakespeariani*: I. *Sulla origine del cognome Shakespeare. Postilla Etimologiea* (Roma, 1904); II. *Romeo and Juliet* (Roma, 1904); III. *Othello* (Roma, 1905); IV. *Hamlet*: *una indagine sul carattere del protagonista* (Roma, 1906); V. *L'Ur-Hamlet nello Hamlet Shakespeariano e nella poesia italiana* (Roma, 1906); VI. *L'alliterazione nel dramma shakespeariano e nella poesia italiana, Henry V* (Roma, 1909);
   e. *Beowulf. Origini, bibliografia, metrica, contenuto, saggio di versione letterale, significato storico, etico, sociologico* (Roma, 1906);
   f. *Il verso di Dante* (Roma, 1907) ;
   g. *A Few Remarks on the Interpretation of an Anonymous M. E. Ballad* (Roma, 1909);

BDD-B846-01 © 1886; 2019 (trad.) Lovell; Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

h. *Visetchen* (Roma, 1915) – roman publicat postum de prieteni şi apărut sub pseudonimul F. E. D'Algrana;
i. *Versi di F. Garlanda* (Torino, 1915) – publicate postum de prieteni.

4. Lingvistică:
   a. *Della lunghezza di posizione nel latino, nel greco e nel sanscrito* (Torino, 1882);
   b. *The Philosophy of Words: a Popular Introduction to the Science of Language* (publicată la New York în 1886 şi la Londra în 1888, urmată de traducerea în italiană *La filosofia delle parole,* Roma, 1890 şi apoi 1900);
   c. *The Fortunes of Words: Letters to a Lady* (New York, 1887);
   d. *Sul dialetto biellese della valle di Strona: Note glottologiche* (Torino, 1901)
   e. *The Indebtedness of the English Language to the Latin* (Roma, 1906).

Filosofia cuvintelor este o lucrare de lingvistică istorică şi comparată, o incursiune în viaţa cuvintelor, în care autorul începe să le urmărească din contemporaneitatea sa pentru a ajunge cît mai aproape de originile lor: le observă formele actuale, le descompune în fragmente cu relevanţă semantică, le analizează transformările fonetice pe care le-au suferit (explicîndu-le pe baza legilor fonetice care au guvernat fiecare limbă în parte luată în calcul) şi le explică evoluţiile de sens prin raportare la dinamica lumii reprezentate (odată cu schimbările produse în mentalul colectiv, în aspectele materiale ale vieţii de zi cu zi, în relaţiile interumane etc. au apărut, aşa cum era firesc, şi modificări la nivel lingvistic). Cititorul este,

BDD-B846-01 © 1886; 2019 (trad.) Lovell; Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

astfel, invitat să asiste în direct la o disecție a limbii engleze (și alături de aceasta și la a altora) și apoi să-i descopere, la microscop, ADN-ul. Asemenea oricărui organism viu care își moștenește gene de la un șir întreg de strămoși și prin aceasta își creează o ereditate complexă, la fel se întîmplă și cu o limbă: evoluează în strînsă legătură cu altele, pentru că nici comunitățile (vorbitoare de orice fel de limbă) nu-și duc existența ca societăți închise, ci se află în perpetuă interacțiune. Pornind de la exemple luate din limba engleză, Garlanda ajunge să supună atenției reflectări ale concepțiilor despre diverși referenți în limbile marii familii indo-europene și, uneori, în alte limbi cu care s-au stabilit conexiuni de-a lungul timpului (cum ar fi araba).

După cum se anunță chiar de la început, cartea se adresează unui public larg, care nu are neapărat o pregătire filologică, așa încît modalitatea de prezentare a fenomenelor este simplă, punctată de comparații cu obiecte și evenimente din medii familiare și, prin urmare, informațiile pot fi asimilate cu ușurință. Și totuși există pasaje prin care celor mai puțin avizați li se dezvăluie cîte ceva din teoriile avansate de științele limbii. Unul dintre capitole începe cu o punere în temă a cititorului cu privire la ceea ce reprezintă lingvistica, la locul ei între celelalte științe și la legăturile întrețesute de prima cu cele din urmă, continuîndu-se cu o radiografie a achizițiilor importante din perioada premergătoare apariției lucrării de față. În plină epocă a romantismului, cu accentul deplasat spre istorism, descoperirea sanscritei și a raporturilor ei cu vechile limbi vorbite în Europa a constituit o revelație a savanților vremii. În acest context s-a dezvoltat interesul pentru fonetica diacronică și pentru gramatica comparativ-istorică. Amintind doar de cîteva preocupări (nu tocmai

BDD-B846-01 © 1886; 2019 (trad.) Lovell; Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

notabile) ale anticilor pentru studiul limbii (precum cele ale lui Platon, Aristotel sau Thrax), trecînd repede în revistă şi reflecţiile, pe marginea aceleiaşi teme, ale unor gînditori din Evul Mediu, Renaştere şi perioada Iluminismului (Filippo Sassetti, Roberto de Nobili, Gaston Coeurdoux, Hervás y Panduro, Gotfried Wilhelm Leibnitz), Garlanda ajunge să arate care sînt ideile vehiculate în secolul al XIX-lea de cercetători însemnaţi precum Schlegel, Bopp, Grimm sau Schleicher.

Pornind de la schema „alunecărilor de sunet" făcută de Grimm pe baza comparaţiilor între limbi germanice pe de o parte şi, pe de altă parte, sanscrită, latină şi greacă, mergînd mai departe pe linia lui Schleicher şi a neogramaticilor, care mizau pe existenţa unor legi fonetice limitate diacronic, diatopic şi distribuţional, Garlanda arată etapele prin care au trecut formele unor cuvinte selectate de el ca fiind reprezentative din interiorul anumitor cîmpuri lexico-semantice. Aspectul fonetic nu numai că îl explică evolutiv, prin metode apropiate celor din matematică (sunetele se modifică numai în anumite lanţuri asociative), dar îl şi raportează la structuri din alte limbi şi la etimonul comun tuturor acestora. Nu ignoră nici cealaltă componentă a dihotomiei conţinut – formă, demonstraţia sa urmărind deopotrivă şi metamorfozele sensurilor (generalizări sau restrîngeri semantice, metafore lingvistice etc.), raportate la transformările produse în planul realităţii extralingvistice.

Cum în deceniile începutului de secol al XIX-lea se manifestase un interes deosebit pentru cercetarea afinităţilor între schemele gramaticale ale limbilor, mai vechi şi mai noi, ale Europei, era oarecum firesc să-l regăsim exprimat şi în cartea de faţă, în care

BDD-B846-01 © 1886; 2019 (trad.) Lovell; Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

autorul dedică un capitol aparte gramaticii comparativ-istorice. Aici prezintă modelul clasificării tripartite a limbilor, așa cum a fost realizat de Bopp, care a ținut cont de criteriul structurii morfologice a cuvintelor și de flexiune, un model bogat ilustrat de Garlanda cu exemple concrete (din diverse idiomuri), pe care le descompune în secvențe relevante gramatical și semantic pentru a le justifica pe baza etimologiei sau a principiului analogiei. Ideea, devenită comună în secolul al XIX-lea, demonstrată și valorificată în studiile multor cercetători din acea perioadă, a înrudirii între cele mai multe limbi vorbite în Europa și susținerea ei pe pilonii teoriei radicalilor indo-europeni își găsesc răsunet și în *Filosofia cuvintelor*, unde nu este doar expusă, ci și îmbrățișată teoria arborelui genealogic concepută de Schleicher și în mare parte susținută de cea darwinistă despre evoluția speciilor.

Garlanda se arată preocupat și de problema nașterii limbajului și, în spiritul epocii, sub influențe venite dinspre științele naturale, caută să explice de ce se nasc, cresc, se degradează și mor limbile, asemenea unor organisme. El crede că naşterea unei limbi ar putea fi înțeleasă prin observarea achiziției de limbaj la copii sau a funcționării comunicării la triburile primitive. Parcursul limbii, însă, poate fi înțeles prin raportare la dinamica grupului social care a generat-o (pentru că acesta își schimbă mentalitatea și modul de viață, în mare parte datorită interacțiunior sau chiar fuziunii cu alte grupuri). În fond, limba este un „produs social", așa cum scria, cam în aceeași perioadă, Ferdinand de Saussure.

Multe dintre ideile surprinse aici au fost reluate de Garlanda, într-o altă formă, în *The Fortunes of Words* (*Destinele cuvintelor*):

BDD-B846-01 © 1886; 2019 (trad.) Lovell; Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

lingvistica şi conexiunile ei cu alte ştiinţe, ramuri, metode, instrumente de cercetare, direcţii, reprezentanţi (care i-au fost şi modele). Această lucrare, apărută doar un an mai tîrziu, vine totuşi ca o continuare, pentru că aici aplică rezultatele studiilor de tip teoretic publicate de înaintaşi la alte cîmpuri lexico-semantice decît cele discutate în *The Philosophy of Words* (*Filosofia cuvintelor*).

Federico Garlanda nu este un teoretician precum cei pe care îi evocă, ci un lingvist orientat spre studii aplicate, prezentate simplu şi într-o manieră atrăgătoare, care să asigure înţelegerea textului de către cititori cu pregătiri cît mai diverse. Dă dovadă de rigoare ştiinţifică, fără a avea rigiditate în stil. Abordează problemele cu un ochi critic, pune în contrast puncte de vedere fără a arăta – decît arareori – maliţie.

BDD-B846-01 © 1886; 2019 (trad.) Lovell; Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)

„Cu cît analizăm mai mult limba, cu atît ne dăm mai bine seama că transcende, prin profunzimea ei, cele mai raționale produse ale gîndirii." (Schelling)

„Cred cu tărie că limba este cea mai bună oglindire a gîndirii și că o analiză riguroasă a semnificației cuvintelor ne va familiariza, mai bine decît orice altceva, cu procesele cognitive." (Leibnitz)

„Acela care ar studia influența pe care cuvintele, chiar și cele mai simple, au exercitat-o asupra gîndirii umane ar putea scrie o istorie a omenirii din care am putea învăța mai multe decît din oricare altă istorie scrisă pînă acum." (Max Müller)

„Așa cum fosilele descoperite în piatră dezvăluie paleontologului diferite forme de viață apărute pe Glob în succesiune, tot așa și relicvele din vorbire dezvăluie filologului diversele stadii pe care le-a atins rațiunea umană, în cursul dezvoltării sale." (A. H. Sayce)

„Limbajul este o reflectare a ideilor și credințelor pe care diverse comunități le-au avut din cele mai vechi timpuri pînă în prezent; și, urmărind preschimbările și itinerarul lui, descoperind originea și istoria cuvintelor și a sensurilor lor, putem afla cu mai multă siguranță și precizie decît a făcut-o vreodată un istoric care erau acele idei și acele credințe." (A. H. Sayce)

„Etimologia tinde să ne ajute la înțelegerea clară și la folosirea corectă și expresivă a cuvintelor care formează vocabularul limbii noastre." (George P. Marsh)

„Etimologia are șarmul pe care îl au, de altfel, toate științele care se ocupă cu studierea genezei și dezvoltării extraordinarelor produse ale naturii sau ale gîndirii." (George Curtius)

BDD-B846-01 © 1886; 2019 (trad.) Lovell; Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:16 UTC)